

5.SINIF SÖZCÜKTE ANLAM

- Okuduğu metindeki gerçek, mecaz ve terim anlamlı sözcükleri ayırt eder.
- Kelimelerin eş anlamlılarını bulur.
Kelimelerin zıt anlamlılarını bulur.
- Eş sesli kelimelerin anlamlarını ayırt eder.

Sözcükte Anlam Özellikleri

Sözcüklerin farklı farklı anlamlarda kullanılması ile oluşan bu yeni anlamlarını "Sözcükte Anlam Özellikleri" başlığı altınca inceleyeceğiz:

Gerçek Anlam

- Temel anlam, asıl anlam olarak da adlandırılır.
- Bir kelime farklı bir anlamı **çağrıştırmayacak** şekilde, herkesin bildiği **ilk ve kendi anlamında** kullanılırsa gerçek anlamda kullanılmış olur:

"Evlerin önlerine **kuru** meşe dallarıyla örtülü çardaklar yapmışlar." -R. H. Karay

"Yanakları **kuruydu** fakat gözleri tamamıyla siyah yaştı." -H. E. Adıvar

"Kuru" kelimesi bu iki örnekte **gerçekten** kuruluğu ifade eder.

Birkaç örnek daha verelim:

"**Acı** kahvesini yudumluyordu." -T. Buğra

"Sonunda **keskin** bir taş testere gibi kullanarak ipi incelte incelte kopardı." -H. R. Gürpınar

Mecaz Anlam

- Bir kelimenin **tamamen gerçek anlamı dışında** kullanılmasıdır.
- Mecaz anlam çoğunlukla benzetme yolu ile kazandırılır.
- Mecaz anlam aslında bir "**değişmece**"dir.

Örneğin, bir kadın için "**kuru bir kadın**" denildiğinde, **ıslak olmayan** anlamı değil **zayıf, çelimsiz anlamı** kastedilmesi bir değişmece, bir mecazdır. Yazar anlatımı güçlendirmek için bu değişimi yapar:

"Kara, **kuru**, kibirli, kazık gibi bir kadın!" -H. E. Adıvar

Birkaç örnek daha verelim:

"Kopyalar ne kadar **kuru** ve tatsızsa, taklitler o kadar canlı ve sevimliydi." -İhsan Oktay Anar

"Bu **acı** adam, **tatlı** ve nüktedandı." -Y. Z. Ortaç

"En yakın dostlarının bile kusurlarını **keskin** bir dille yüzlerine vururmuş." -H. Taner

"Bir kadın sesiydi bu. **İnce ve keskin**, dikkati hemen kapan ve bırakmayan bir ses." -P. Safa

Terim Anlam

- Bir bilim, sanat, meslek dalıyla veya bir konu ile ilgili **özel ve belirli bir kavramı karşılayan** kelimeler terim anlamı sözcüklerdir.

Örneğin, "üçgen" kelimesi bir geometri terimidir:

Tabanı otuz metre kadar tutan bir **eşkenar üçgen** biçimindedir. -T. Buğra

Örneğin "nota" sözcüğü bir müzik terimidir:

"Saz sesleri bazen aynı **notaları**, ruhumuza mihlanmak istenen bir altın çiviye vurulan darbeler gibi tekrar ederdi."- A. Ş. Hisar

"Ofsayt" sözcüğü bir spor terimidir:

"Maçta da kendini pek yormaz, yarı **ofsayt** durumlarından beş gol çıkarırdı." -H. Taner

Sözcükler Arası Anlam İlişkisi

5.Sınıf Sözcükte Anlam konusunun bir başka başlığı olan sözcükler arası anlam ilişkisinde, kelimelerin birbirleri arasında oluşturdıkları anlam ilişkilerini inceleyeceğiz:

Eş Anlamlı Sözcükler

- Farklı sözcükler oldukları halde **aynı anlamda kullanılan** sözcükler arasında **eş anlamlılık ilişkisi** vardır.
- Bu kelimeler eş anlamlı olarak adlandırılır.

Ad-isim, sözcük-kelime, yaşlı-ihthiyar, anı-hatıra, asır-yüzyıl,akıl-us, düşünce-fikir özgürlük-hürriyet vb. kelimeler eş anlamlı kelimelerdir.

Zıt Anlamlı Sözcükler

- Anlamları birbirine zıt, anlamları birbirinin **tam tersi** olan kelimeler arasında zıt anlamlılık ilişkisi vardır.
- Bu kelimeler zıt ya da **karşıt anlamlı** sözcükler olarak adlandırılır.

Ağır / hafif, aşağı / yukarı, büyük / küçük, düz / eğri, iyi / kötü, ileri / geri, ucuz / pahalı, zor / kolay vb. sözcükler karşıt anlamlı sözcüklerdir.

Eş Sesli Sözcükler

- Söylenişleri ve yazılışları **aynı** fakat **anlamları farklı** olan sözcüklerdir.

Toprak parçası olan **kara** ile bir renk olan **kara** sözcüğü gibi
Bir sayıyı ifade eden **yüz** ile çehre anlamına gelen **yüz** sözcüğü gibi.
Küçük dere anlamındaki **çay** ile içecek türü olan **çay** gibi.

